

Uloga tehnologije u suvremenom roditeljstvu

Smrekar, Rea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:453427>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij psihologije

Rea Smrekar

Uloga tehnologije u suvremenom roditeljstvu

Završni rad

Mentorica: izv.prof.. dr. sc. Daniela Šincek

Sumentorica: Ivana Duvnjak, asistentica

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije

Rea Smrekar

Uloga tehnologije u suvremenom roditeljstvu

Završni rad

područje društvenih znanosti, polje psihologija, grana razvojna psihologija

Mentorica: izv.prof. dr. sc. Daniela Šincek

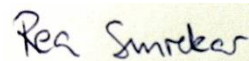
Sumentorica: Ivana Duvnjak, asistentica

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 4. rujna 2020.

Rea Smrekar, 01222271244

SAŽETAK

Svrha ovoga rada je opisati i objasniti ulogu tehnologije u suvremenom roditeljstvu. Biti roditelj iznimno je odgovorna uloga, a današnji se roditelji susreću s novim izazovima odgoja koje pred njih stavlja sve veći tehnološki napredak. Stil kojim roditelji odgajaju svoju djecu prenosi se i u kontekst korištenja tehnologije te se pokazao prediktivnim u razini kontrole koju roditelji imaju nad dječjim korištenjem digitalnih medija. Kako djeca odrastaju i postaju samostalnija, roditelji imaju sve manju kontrolu nad njihovim korištenjem medija, stoga je važno da djeca razviju odgovoran odnos prema tehnologiji te da se na kraju mogu sama kontrolirati u njenom korištenju. U radu su opisani roditeljski stilovi, roditeljska medijacija koja se odnosi na ponašanja roditelja vezana uz dječje korištenje medija, korištenje tehnologije u predškolskoj, školskoj i adolescentnoj dobi te roditeljsko korištenje tehnologije. Opisan je i utjecaj korištenja tehnologije na obiteljske odnose. Na kraju rada sažeti su prijedlozi za primjereno korištenje tehnologije za djecu koji su namijenjeni roditeljima.

Ključne riječi: roditeljstvo, roditeljski stilovi, tehnologija, mediji, internet

Sadržaj

Uvod.....	1
Roditeljstvo	1
Roditeljski stilovi.....	3
Roditeljski digitalni i internetski stilovi	4
Autoritarni roditeljski stil.....	4
Permisivni roditeljski stil	4
Zanemarujući roditeljski stil	5
Autoritativni roditeljski stil.....	5
Roditeljska medijacija	7
Roditeljstvo i tehnologija u predškolskoj dobi.....	9
Roditeljstvo i tehnologija u školskoj dobi.....	10
Roditeljstvo i tehnologija u adolescenciji	11
Tehnologija i roditelji.....	12
Tehnologija i obiteljski odnosi	12
Prijedlozi za roditelje	13
Prikladno vrijeme za korištenje tehnologije	13
Prikladan medijski sadržaj.....	14
Zaključak.....	15
Literatura	16

Uvod

Roditeljstvo podrazumijeva brigu o potomku od njegova začeća do samostalnosti i smatra se jednom od najzahtjevnijih uloga koju čovjek može imati. Obitelj je složena i hijerarhijski organizirana cjelina koja se sastoji od manjih podsustava. To su bračni i roditeljski podsustav te podsustav braće i sestara (Klarin, 2006). Obitelj je primarna zajednica u kojoj se djeca razvijaju i uče, stoga roditelji imaju najvažniju ulogu u dječjem razvoju (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Suvremeni roditelji susreću se s novim izazovima u odgoju koji se u prijašnjim generacijama nisu pojavljivali, kao što je pojava brzog tehnološkog napretka. Današnja se djeca rađaju i odrastaju u svijetu okruženom tehnologijom, digitalnim medijima i internetom (De Lima i Castronuevo, 2016). Pravilno i dozirano korištenje tehnologije može biti uvelike korisno za djecu i njihove roditelje. Međutim, prekomjerno korištenje tehnologije i pristup neprimjerenim sadržajima predstavljaju rizik za djecu za koje roditelji trebaju naći adekvatan pristup. Izazov suvremenih roditelja nalazi se upravo u balansiranju pozitivnih i negativnih strana tehnologije, odnosno iskorištavanju pozitivnih strana i izbjegavanju negativnih.

Roditelji prilikom odgoja svoje djece usvajaju roditeljske stilove. Oni se mogu razlikovati među roditeljima u istoj obitelji, biti različiti za svako dijete u obitelji i obično se mijenjaju ovisno o dobi djece i samostalnosti. Stilovi koje roditelji usvajaju u odgoju općenito prenose se i na kontekst korištenja tehnologije (Chaudron i sur., 2015). Kako bi smanjili utjecaj neprimjerenih sadržaja na djecu, roditelji koriste strategije roditeljske medijacije. Djeca različite dobi koriste tehnologiju na različite načine i u različite svrhe, a s obzirom na to razlikuju se i roditeljski pristupi i njihov utjecaj na djecu u pogledu korištenja tehnologije. Učestalo korištenje tehnologije može imati utjecaj na obiteljske odnose, stoga je važno pronaći pravu mjeru, a u uspostavljanju pravila i ograničenja glavnu ulogu imaju roditelji.

Roditeljstvo

Roditeljstvo podrazumijeva odluku partnera da imaju djecu, postavljanje odgojnih ciljeva te brigu za život i razvoj djece (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Roditeljska je uloga zaštita djece i briga za njihovo odrastanje i razvoj. Ono se odnosi se na sve postupke i aktivnosti koje roditelji provode kako bi ispunili svoju roditeljsku ulogu (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Briga za potomke od začeća do njihove neovisnosti svojstvena je svim sisavcima i nekim pticama. Međutim, ljudi su doveli roditeljstvo do sasvim nove razine. Ljudsko roditeljstvo specifično je prvenstveno zbog dugog perioda brige za potomke prije nego li oni postanu neovisni. Osim toga,

roditeljstvu kod ljudi pridonose govor, mišljenje, kulturalno prenošenje znanja i razne društvene institucije (Bjorklund i sur., 2002). Roditeljska uloga jedna je od najzahtjevnijih uloga koju čovjek može imati, stoga se i tranzicija u roditeljsku ulogu smatra jednom od najvećih promjena u životu. U suvremenom svijetu se roditelji suočavaju s novim izazovima s kojima ranije generacije roditelja nisu imale iskustva. Ti izazovi uključuju uporabu digitalne tehnologije i interneta njihove djece (Wong, 2010).

Budući da roditelji i obitelj imaju najviše utjecaja na razvojne ishode djece (Bjorklund i sur., 2002) brojni su istraživači proučavali roditeljsko ponašanje i utjecaje koje ono ima na razvoj djece. Nastale su brojne tipologije roditeljstva, no u svakoj se razlikuju tri različita, ali međusobno povezana pojma: 1) roditeljski ciljevi i vrijednosti, 2) roditeljski odgojni stil te 3) roditeljski postupci. Roditeljski ciljevi i vrijednosti odnose se na ciljeve koje roditelji žele postići u razvoju svoje djece. Neki od općih ciljeva, kao što su preživljavanje, zdravlje, postupno osamostaljenje, stjecanje moralnih vrijednosti i osobne sreće, univerzalni su u svim kulturama. Drugi, specifičniji roditeljski ciljevi kulturalno su pristrani. Roditeljski postupci odnose se na roditeljska ponašanja, a ona su određena odgojnim ciljevima. Roditeljski se postupci moraju promatrati u kontekstu roditeljskog odgojnog stila jer jednaka roditeljska ponašanja mogu imati različite posljedice u različitim odgojnim okruženjima (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Razlikuju se četiri dimenzije koje su važne za razumijevanje roditeljskih ponašanja i stilova: 1) toplina, 2) prihvaćanje, 3) zahtjevnost i 4) kontrola (Oden, 2019). Toplina je definirana kao ljubav i empatija koju roditelji iskazuju djeci. Dimenzija prihvaćanje djece uključuje iskazivanje empatije djeci priznavanjem i prihvaćanjem njihova iskustva kao i zaštitu dobrobiti djece (Oden, 2019). Roditelji koji prihvaćaju svoju djecu pokazuju im svoju ljubav verbalno i fizički. To uključuje sva roditeljska ponašanja zbog kojih se djeca osjećaju voljeno i prihvaćeno. S druge strane, roditelji koji ne prihvaćaju svoju djecu pokazuju agresivno ili ravnodušno ponašanje (Kuterovac-Jagodić i Keresteš, 1997). U kontekstu korištenja tehnologije, toplina i prihvaćanje odnose se na mogućnost da djeca postavljaju pitanja o internetu i tehnologiji općenito, odnosno na otvoreni razgovor između djece i roditelja o prednostima i nedostacima tehnologije (Valcke i sur., 2010). Dimenzija zahtjevnost odnosi se na očekivanja koja roditelji stavljaju pred svoju djecu, dok se kontrola odnosi na ograničenja koja roditelji postavljaju djeci te na njihove smjernice za ponašanje (Oden, 2019). U kontekstu dječjeg korištenja tehnologije, roditeljska kontrola obuhvaća kontroliranje sadržaja kojem djeca pristupaju i ograničavanje vremena koje provode na internetu. Načini kontrole su fizička prisutnost roditelja prilikom dječjeg korištenja interneta, instaliranje programa za filtriranje sadržaja kojem djeca mogu pristupiti i pregledavanje povijesti pretraživanja interneta (Valcke i sur., 2010).

Roditeljski stilovi

Roditeljski postupci oblikuju dječje ponašanje. Proučavanjem utjecaja kombinacije roditeljskih ponašanja na ishode dječjeg razvoja došlo je do prve kategorizacije roditeljskih stilova. Stilovi roditeljstva predstavljaju kombinacije roditeljskih ponašanja koje se pojavljuju u velikom broju situacija te na taj način stvaraju trajnu odgojnu klimu (Berk, 2015). Oni predstavljaju sveukupni pristup roditeljstvu i pokazuju što je roditeljima važno kod oblikovanja dječjeg ponašanja. Obuhvaćaju spektar roditeljskih ponašanja koja se mogu mijenjati i modificirati ovisno o različitim okolnostima (Bigner i Gerhardt, 2014). Prva kategorizacija roditeljskih stilova nastala je sredinom dvadesetog stoljeća. Sadržavala je tri stila roditeljstva: permisivni, autoritarni i autoritativni, a predložila ju je Diane Baumrind (Baumrind, 2005). Brojni istraživači koji proučavaju roditeljstvo zahtijevali su da se roditeljski stilovi povežu s dimenzijama roditeljskog ponašanja. Maccoby i Martin (1983; prema Čudina Obradović i Obradović, 2006) su kao odgovor na takav zahtjev došli do roditeljskih stilova. Opisali su ih pomoću dvije dimenzije: responzivnost i zahtjevnost. Responzivnost se odnosi na roditeljsko njegovanje individualnosti djece, prihvaćanje djece i njihovih zahtjeva. To uključuje toplinu, komunikaciju i davanje autonomije djeci. Zahtjevnost se odnosi na stupanj kontrole nad djecom te uključuje kontrolu ponašanja zahtjevima i nadzorom (Baumrind, 2005). Roditelji mogu biti visoko ili nisko na obje dimenzije te postoje četiri roditeljska stila. Uz stilove iz prve kategorizacije dodan je zanemarujući roditeljski stil. Svaki od stilova predstavlja prototip roditeljskih ponašanja i prikazuje razlikovne značajke tih grupa. Stilovi roditeljstva predstavljaju karakterističan odnos između roditelja i djece u određeno vrijeme. Oni se mogu prilagođavati razvojnim potrebama djece, odnosno prelaziti od autoritarnog u ranoj dobi kada je potrebno uspostaviti kontrolu nagona, preko autoritativnog u školskoj dobi, do permisivnog u adolescenciji kada adolescenti preuzimaju veću odgovornost za svoje ponašanje (Bigner i Gerhardt, 2014). Ipak, roditeljski stilovi relativno su stabilni zbog stabilnih karakteristika djece i roditelja, kao i roditeljskih vrijednosti i očekivanja (Baumrind, 2005).

Roditeljski digitalni i internetski stilovi

Kao što se razlikuju po stilovima koje primjenjuju na odgoj djece općenito, roditelji se razlikuju i po načinu na koji oblikuju dječje ponašanje vezano uz tehnologiju. Roditelji obično prenose već usvojeni odgojni stil u kontekst tehnologije (Chaudron i sur., 2015).

Autoritarni roditeljski stil

Autoritarni roditeljski stil rezultira kombinacijom visoke razine kontrole i niske razine prihvaćanja. Roditelji koji prakticiraju ovaj stil strogo nadziru svoju djecu i imaju visoka očekivanja od njih, no ne pružaju im adekvatnu potporu i toplinu. Roditelji predstavljaju autoritet koji postavlja zahtjeve i pravila, a pritom ne objašnjavaju svoje postupke (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Pravila koje roditelji postavljaju definirana su kao jedini ispravan način ponašanja te se njihovo poštovanje smatra vrlinom, dok se kršenje pravila kažnjava (Klarin, 2006). Autoritarni roditelji koriste postupke poput kritiziranja, omalovažavanja i ruganja, zbog čega se često čine hladni i odbacujući. Kako bi postigli kontrolu nad djecom služe se vikanjem, kritiziranjem, naredbama i prijetnjama. Osim direktne kontrole, koriste i psihološku kontrolu te pritom djeci uskraćuju iskazivanje emocija i podrške. Autoritarni roditelji prekidaju djecu dok govore, kritiziraju njihove ideje, izbore i odluke, a kada djeca ne ispunjavaju njihova očekivanja nerijetko koriste kazne i primjenu sile (Berk, 2015). Djeca autoritarnih roditelja ne usuđuju se samostalno kritički razmišljati, nego traže odobrenje i rješenje problema od svojih roditelja (Bigner i Gerhardt, 2014).

Autoritarni roditelji pokazuju nisku razinu topline i visoku razinu kontrole nad dječjim aktivnostima u kontekstu tehnologije (Oden, 2019). Djeci nameću brojna i stroga pravila o aktivnostima i provođenju vremena na internetu (Ihmeideh i Shawareb, 2014). Nisu otvoreni za razgovor s djecom o problemima s kojima se mogu susresti prilikom korištenja interneta, već djeci nameću svoje stavove o korištenju tehnologije i od njih očekuju bezuvjetno prihvaćanje njihovih stajališta (Valcke i sur., 2010).

Permisivni roditeljski stil

Permisivni ili popustljivi roditeljski stil rezultat je kombinacije niske razine kontrole i visoke razine prihvaćanja. Roditelji ne očekuju puno od svoje djece i nad njima imaju slabu kontrolu, no pružaju im toplinu i potporu. Za razliku od autoritarnog stila gdje djeca ispunjavaju zahtjeve roditelja, permisivni roditelji ispunjavaju zahtjeve svoje djece, što predstavlja potpunu suprotnost po pitanju stilova. Ovakvi roditelji ne kažnjavaju svoju djecu i ne potiču ih da poštuju pravila koja drugi nameću (Klarin, 2006). Oni ponekad objašnjavaju pravila, no nisu ustrajni u

njihovom provođenju. To djeci omogućuje previsoku razinu slobode koja može uzrokovati nesnalaženje u granicama te poticati impulzivno i agresivno ponašanje (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Permisivni roditelji ne pružaju djeci jasnu strukturu, što djeci onemogućuje stjecanje normi i pravila ponašanja (Klarin, 2006). Permisivni roditelji od djece očekuju da uče na vlastitim greškama i da im to bude uputa za ponašanje u budućnosti (Bigner i Gerhardt, 2014).

Permisivni roditelji pokazuju visoku toplinu, ali nisku uključenost i kontrolu kada je riječ o dječjem korištenju tehnologije (Oden, 2019). Permisivni roditelji svojoj djeci ne postavljaju granice za njeno korištenje i pri tome ih slabo nadziru, no pružaju im podršku (Valcke i sur., 2010). Permisivni roditelji izbjegavaju kritike i dopuštaju djeci da sami odabiru sadržaj i aktivnosti na internetu. Postavljaju vrlo malo pravila, a kada ih postavljaju ona nisu individualna, već ih primjenjuju na svu djecu (Ihmaideh i Shawareb, 2014).

Zanemarujući roditeljski stil

Zanemarujući roditeljski stil nastaje kombinacijom niske razine kontrole i niske razine prihvaćanja. Djeci se ne postavljaju pravila, no ne pruža mu se niti toplina i potpora (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Roditelji su uključeni u odgoj djece samo onoliko koliko je potrebno i odgovaraju samo na neposredne potrebe. Oni ne pokazuju interes za djecu, niti za njihove želje i potrebe (Klarin, 2006).

Roditelji zanemarjućeg odgojnog stila pokazuju nisku razinu topline, uključenosti i kontrole (Oden, 2019). Nisu uključeni u aktivnosti koje djeca provode na internetu (Ihmaideh i Shawareb, 2014). Ne postavljaju ograničenja u vezi tehnologije, niti provode nadzor, no ne pružaju niti podršku svojoj djeci (Valcke i sur., 2010).

Autoritativni roditeljski stil

Autoritativni roditeljski stil rezultat je visoke razine kontrole i visoke razine prihvaćanja te predstavlja najpoželjniji pristup odgoju djece (Berk, 2015). Roditelji djeci postavljaju visoke zahtjeve, provode nadzor nad njima i postavljaju jasne granice, a u isto vrijeme djeci pružaju adekvatnu toplinu i potporu. Autoritativni roditelji su topli i pažljivi, osjetljivi na potrebe djece te stoga grade ugodne i emocionalno ispunjavajuće odnose s djecom (Berk, 2015). Kod ovoga je stila roditeljska uloga savjetnička, a ne nadzorna (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Pravila koja postavljaju djeci se objašnjavaju, a u obzir se uzimaju i dječji stavovi i prigovori. Roditelji potiču interese djece, izražavanje mišljenja i emocija (Klarin, 2006). Ovakvi su roditelji asertivni, ali nisu nametljivi niti restriktivni. To znači da djeca pod njihovim utjecajem razvijaju svoj stil razmišljanja koji ne mora nužno biti u skladu s njihovima. Ukoliko dođe do neslaganja,

autoritativni roditelji spremni su se prilagoditi perspektivi djece. Na taj način povećavaju vjerojatnost da će u budućim situacijama djeca uvažati njihovu perspektivu. Njihove metode discipliniranja djece nisu kažnjavajuće, nego podržavajuće (Eastin i sur., 2006). Kako bi postigli kontrolu, autoritativni roditelji koriste tehnike koje su prilagođene djeci te im daju primjeren stupanj autonomije. Na taj način djeci omogućavaju da donose vlastite odluke u područjima u kojima su za to spremna (Berk, 2015). Glavni odgojni cilj ovog stila je razvoj kreativnosti, radoznalosti, sreće, motivacije i samostalnosti kod djece (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Autoritativni roditelji pokazuju visoku razinu topline, uključenosti i kontrole kada je u pitanju dječje korištenje tehnologije. Djeci postavljaju jasna i individualna pravila vezana uz korištenje tehnologije, a pri tom ne ograničavaju njegovo ponašanje, već ga potiču na odgovorno samoregulirano ponašanje (Valcke i sur., 2010). Potiču komunikaciju s djecom o mogućim rizicima na internetu i od njih očekuju odgovorno ponašanje. Ovaj se stil pokazao najčešće korištenim roditeljskim stilom u kontekstu tehnologije te najdjelotvornijim u discipliniranju djece (Ihmaideh i Shawareb, 2014).

Roditeljski digitalni stilovi ovise o roditeljskom stavu prema dječjem korištenju tehnologije. Samuel (2016) dijeli roditelje u tri skupine koje se razlikuju po stavovima prema tehnologiji: 1) popustljivi, 2) ograničavajući i 3) mentori. Djeca popustljivih roditelja imaju gotovo neograničen pristup tehnologiji i provode puno vremena pred ekranima. Ova skupina roditelja može se poistovjetiti sa zanemarujućim internetskim stilom roditeljstva jer roditelji ni na koji način nisu uključeni u dječje korištenje tehnologije (Oden, 2019). S druge strane, ograničavajući roditelji nastoje smanjiti vrijeme koje djeca provode pred ekranima na minimum. Oni su zabrinuti zbog negativnih utjecaja koje tehnologija može imati na njihovu djecu i općenito imaju negativan stav prema korištenju tehnologije (Samuel, 2016). Ograničavajuća skupina roditelja može se poistovjetiti s autoritarnim internetskim stilom roditeljstva jer djeci postavljaju pravila kojih se moraju bezuvjetno pridržavati (Oden, 2019). U treću skupinu roditelja pripadaju roditelji-mentori koji aktivno sudjeluju u dječjem korištenju tehnologije. Ovakav je pristup najučinkovitiji jer djeca usvajaju poželjne vrijednosti te razvijaju vještine koje su im potrebne za buduće samostalno sigurno korištenje tehnologije (Samuel, 2016). Skupina mentora može se poistovjetiti s autoritativnim internetskim stilom roditeljstva jer im je u cilju razvoj samoreguliranog i odgovornog ponašanja.

Roditeljska medijacija

Korištenje medija za djecu može imati brojne prednosti, ali i rizike. Roditelji nastoje maksimizirati obrazovne i socijalne prednosti koje donosi korištenje medija, a minimizirati negativne učinke koje neprimjereni sadržaji mogu imati na stavove, ponašanje i sigurnost djece. Osim što im je u cilju umanjiti negativne utjecaje korištenja medija, roditelji koriste medije i kako bi promicali vrijednosti koje žele da njihova djeca usvoje (Livingstone i Helsper, 2008). Ponašanja roditelja koja se odnose na dječje korištenje medija, a kojima je cilj ublažiti negativne posljedice njihova korištenja, nazivaju se roditeljskom medijacijom. Kako bi mogli reći da je medijacija bila uspješna, roditelji moraju biti svjesni utjecaja medija na djecu (Van Hook i sur., 2018). Istraživanja pokazuju da roditelji smatraju kako mediji imaju više utjecaja na djecu drugih roditelja, nego na njihovu vlastitu (Nathanson i sur., 2002) Uspješna medijacija pozitivno utječe na dječji odabir sadržaja, razumijevanje sadržaja te na dječje emocije, pažnju, učenje i stavove (Bornstein, 2002). Roditeljsko znanje o korištenju različitih vrsta tehnologije i interneta pokazalo se dominantnim u uspješnom nadzoru i usmjeravanju djece u korištenju tehnologije (Wong, 2010). Roditeljska medijacija obično se dijeli na tri vrste: 1) evaluativna, 2) restriktivna i 3) zajedničko korištenje medija (Van Hook i sur., 2018).

Evaluativna medijacija odnosi se na komunikaciju o medijskom sadržaju između roditelja i djece. Takva komunikacija može biti u pozitivnom, negativnom ili neutralnom tonu. Evaluativna medijacija naziva se još i aktivnom medijacijom. Ovaj oblik medijacije podrazumijeva komentare koje roditelji iznose o sadržaju koji djeca gledaju (Clark, 2011). Da bi se smatrali medijacijom komentari trebaju oblikovati dječje razumijevanje sadržaja ili reakciju na sadržaj. Takva komunikacija o medijskom sadržaju može se odvijati tijekom ili neposredno nakon zajedničkog korištenja medija. Roditelji s djecom mogu i naknadno razgovarati o sadržaju koji su djeca gledala samostalno (Bornstein, 2002). Evaluativna medijacija može se provoditi na nekoliko načina. Jedan je da roditelj da komentar koji ne zahtijeva nužno daljnju raspravu (npr. ne želim da se ponašaš kao ovaj lik). Drugi oblik evaluativne medijacije podrazumijeva postavljanje pitanja djeci o ponašanju lika i je li takvo ponašanje poželjno. Ovakav način aktivne medijacije uzima u obzir vlastito mišljenje djece koje roditelj zatim može oblikovati svojim komentarom (npr. „razumijem da ti se sviđa ovaj lik, ali mislim da bi mogao riješiti problem i na druge načine“). Treći način evaluativne medijacije odnosi se na davanje komentara koji uključuju kaznu ako se djeca budu ponašala na određeni način (npr. „ako se budeš ponašao kao ovaj lik, bit ćeš kažnjen“) (Van Hook i sur., 2018). Budući da evaluativna medijacija dovodi do internalizacije roditeljskih vrijednosti u

pogledu medijskih sadržaja te se djeca samovoljno pridržavaju pravila, smatra se najučinkovitijom strategijom medijacije (Clark, 2011).

Restriktivna medijacija odnosi se na pravila o korištenju medija koja roditelji postavljaju djeci (Clark, 2011). Postoje tri kategorije pravila. Prva kategorija odnosi se na vrijeme koje djeca smiju provoditi pred ekranima. Vrijeme može biti ograničeno na broj sati koje djeca dnevno smiju provoditi pred ekranima ili može biti ograničeno na određeno doba dana, ovisno o tome kojom raspodjelom roditelji mogu bolje kontrolirati. Druga kategorija pravila odnosi se na medijski sadržaj koji djeca smiju konzumirati. Na primjer, neki roditelji mogu zabraniti djeci igranje nasilnih igrica i gledanje nasilnih filmova. Treća kategorija pravila odnosi se na regulaciju izloženosti djece na internetu. Na primjer, neki roditelji mogu tražiti lozinke za račune na društvenim mrežama ili u potpunosti zabraniti njihovo korištenje (Van Hook i sur., 2018). Kako bi pravila bila što učinkovitija, važno je djeci objasniti zašto su ona postavljena (Bornstein, 2002).

Zajedničko korištenje medija podrazumijeva da roditelji i djeca zajedno koriste medij u isto vrijeme (Clark, 2011). Cilj je da roditelji osude neprimjerene sadržaje, pojasne djeci problematiku izloženosti takvom sadržaju i ako je potrebno, prekinu izloženost takvom sadržaju. Zajedničko korištenje medija uglavnom vodi aktivnoj ili restriktivnoj medijaciji (Van Hook i sur., 2018).

U novije vrijeme dostupne su aplikacije koje pomažu roditeljima u nadgledanju i kontroli korištenja interneta djece. Takve aplikacije usmjeravaju se na filtriranje i blokiranje nepoželjnih sadržaja, a roditeljima mogu olakšati izazove na koje nailaze prilikom kontroliranja djece. Mogu smanjiti broj sukoba između roditelja i djece do kojih dolazi zbog nadgledanja (Wong, 2010). Međutim, istraživanja pokazuju da većina roditelja preferira strategije medijacije koje imaju socijalnu komponentu, a one su ujedno i učinkovitije. Samo trećina roditelja poseže za metodom tehničkog nadgledanja. Ovu metodu češće koriste manje obrazovani roditelji koji svojoj djeci pružaju manje topline, ali i manje kontrole (zanemarujući roditeljski stil). Oni smatraju da su mediji suviše kompleksni za njihovu djecu te da su tehničke mjere zaštite dovoljna prevencija za pristup nepoželjnim sadržajima (Nikken i Schols, 2015). Ipak, pokazalo se da takve aplikacije nisu potpuno učinkovite jer se često događa da filteri ne blokiraju pristup rizičnim stranicama te povremeno blokiraju stranice koje su bezopasne (Wong, 2010).

Većina strategija roditeljske medijacije pokazala se učinkovitom za djecu, ali ne i za adolescente. Istraživanja pokazuju da djeca izložena evaluativnoj medijaciji bolje razumiju televizijski program, imaju manje pozitivne stavove prema agresivnim likovima te su manje izloženi medijima. Neki komentari roditelja na medijske sadržaje povezani su uz veću empatiju

kod djece, smanjenje spolnih stereotipa i bolje razumijevanje obrazovnih sadržaja (Van Hook i sur., 2018). Roditelji mlađe djece najčešće koriste restriktivne strategije medijacije jer im one pružaju osjećaj kontrole i sigurnosti u pogledu dječjeg korištenja medija (Chaudron i sur., 2015). Restriktivni pristup ima veći učinak na djecu koja imaju niži stupanj samokontrole i doprinosi razvoju samoregulacije postavljanjem konkretnih pravila. Komentari na sadržaj, karakteristični za evaluativnu medijaciju, mlađoj djeci mogu biti nejasni i ometati njihovo korištenje medija. Stoga ih je dobro uvoditi nešto kasnije, u školskoj dobi. Tada se roditeljima sugerira da kombiniraju različite strategije medijacije kako bi potaknuli dječji razvoj (Wu i sur., 2014). Učinak medijacije značajno je manji u adolescenciji jer adolescenti smatraju da je korištenje medija dio njihove privatnosti u kojoj roditelji ne predstavljaju autoritet (Van Hook i sur., 2018). Restriktivna medijacija u adolescenciji povezana je negativnijim stavom prema roditeljima, pozitivnijim stavom prema zabranjenim sadržajima te povećava vjerojatnost da će adolescenti pregledavati zabranjene sadržaje s vršnjacima (Clark, 2011). Iako roditeljska medijacija može inhibirati negativne učinke medija kod adolescenata, smatra se da ih utjecaj vršnjaka može dodatno potaknuti. Stoga se metode roditeljske medijacije kod adolescenata pokazuju neučinkovitima u sprječavanju rizika koje nose mediji (Livingstone i Helsper, 2008). Ipak, ukoliko su adolescenti tijekom života bili izloženi evaluativnoj medijaciji, mogli su internalizirati roditeljske vrijednosti i pravila i tako ih se svojevrijem pridržavati (Clark, 2011).

Roditeljstvo i tehnologija u predškolskoj dobi

Tehnološki napredak sve je veći iz godine u godinu. Djeca i roditelji koriste razne tehnološke uređaje već dugi niz godina. Ranije, do početka 21. stoljeća djeca su uređaje koristila na pasivan način, na primjer gledajući televizijski program. U novije vrijeme, djeca su u interaktivnom odnosu s uređajima. Današnja djeca pripadaju alfa generaciji u koju se ubrajaju djeca rođena od 2010. do 2024. godine (Fadzil i sur., 2016). Ona su rođena i odrastaju u digitalnom dobu, a tehnologija im predstavlja uobičajeni dio života (De Lima i Castronuevo, 2016). Okruženi su „pametnim“ telefonima, „pametnim“ televizorima, tabletima, računalima i internetom. Istraživanje provedeno u Hrvatskoj otkriva da prosječno dijete predškolske dobi odrasta uz više od šest elektroničkih uređaja (Buljan Flander i Brezinščak, 2018). Isto istraživanje je pokazalo da se polovina djece s uređajima susreće već u prvoj godini života, a do treće godine života gotovo svi koriste neki od uređaja te da djeca predškolske dobi uređaje koriste dva do tri sata dnevno. Neki roditelji s namjerom daju uređaje djeci u vrlo ranoj dobi. Pokazuju im kako se uređaji koriste jer smatraju da će obrazovne aplikacije pospješiti razvoj inteligencije djece (Gani, 2017),

motorički i socijalni razvoj te školska postignuća u budućnosti (Wu i sur., 2014). Mnogi roditelji često koriste razne uređaje kako bi umirili djecu ili kako bi si osigurali malo vremena za sebe, stoga neki istraživači ovakve uređaje nazivaju dadiljama (Fadzil i sur., 2016). Kada roditelji odlučuju o tome koliko će vremena dati djeci za korištenje digitalnih uređaja i kakvom će sadržaju biti izloženi, trebali bi biti vrlo oprezni, budući da korištenje tehnologije u ranoj dobi može imati i negativne posljedice. Mlađa djeca digitalnu tehnologiju vide kao izvor zabave. Zbog nedovoljno razvijenih kognitivnih sposobnosti imaju vrlo ograničenu ili nikakvu percepciju rizika koje nose mediji. Stoga je važno da u njihovu korištenju tehnologije roditelji budu posrednici. Većina roditelja na digitalnu tehnologiju gleda pozitivno, ali su svjesni i mogućih negativnih posljedica koje izloženost neprimjerenim medijskim sadržajima može imati na njihovu djecu (Chaudron i sur., 2015). Roditelji imaju ključnu ulogu u promicanju zdravog korištenja medija kod svoje djece. Djeca uče procesom modeliranja, imitirajući ponašanje svojih roditelja. Na isti način imitiraju i ponašanja vezana uz korištenje digitalne tehnologije, stoga je važno da roditelji koriste medije na promišljen način (Wu i sur., 2014).

Roditeljstvo i tehnologija u školskoj dobi

Posljednjih je godina postalo uobičajeno da djeca školske dobi koriste internet i tehnologiju na dnevnoj bazi, što zasigurno ima utjecaj na njihov mentalni i fizički razvoj (Lou i sur., 2010). Johnson (2011) navodi tri glavne svrhe korištenja interneta u školskoj dobi, a to su: 1) komunikacija koja podrazumijeva dopisivanje s prijateljima i obitelji 2) rekreacija koja se odnosi na igranje računalnih igrica i druge zabavne sadržaje te 3) informiranje koje podrazumijeva pronalaženje raznih informacija na internetu. Djeca školske dobi internet najviše koriste u svrhu zabave, a najčešće za igranje igrica putem interneta (Lou i sur., 2010).

Osnovnoškolska djeca internetu pristupaju većinom od kuće. Stoga roditelji i obiteljsko okruženje imaju najvažniju ulogu u očuvanju sigurnosti djece na internetu (Lou i sur., 2010). Roditelji i njihov odgojni stil imaju važnu ulogu u kontroliranju izloženosti djece internetskim sadržajima. Pri tom se autoritativni roditeljski stil pokazao optimalnim, s obzirom na to da podrazumijeva visoku kontrolu, ali i objašnjenja pravila. Veliki broj roditelja koristi upravo ovaj odgojni stil, posebno u školskoj dobi djece, gdje se pokazao optimalnim (Ihmeideh i Shawareb, 2014). Pokazalo se da mlađi, obrazovaniji roditelji i roditelji koji znaju više o internetu uspostavljaju više pravila i imaju topliju interakciju sa svojom djecom o uporabi interneta što ima pozitivne rezultate na razvoj djece (Özgür, 2016). Iako internet može predstavljati ozbiljnu prijetnju sigurnosti djece, većina roditelja uporabu interneta od strane djece procjenjuje pozitivno.

Oni očekuju da će njihova djeca koristiti internet za obrazovanje te vjeruju da je internet siguran za djecu (Lou i sur., 2010).

Roditeljstvo i tehnologija u adolescenciji

Prosječni adolescent na internetu provodi više od sedam sati dnevno (Elsaesser i sur., 2017). Adolescenti često koriste internet i druge medije u privatnosti svoje sobe, tako da roditelji potencijalno nisu upoznati što njihova djeca rade. Istraživanje provedeno u SAD-u pokazalo je da 95% adolescenata u dobi između 12 i 17 godina koristi internet, a 74% ima pristup internetu preko mobitela (Elsaesser i sur., 2017). Koristeći se raznim medijima adolescenti istovremeno obavljaju više aktivnosti. Tako u isto vrijeme mogu gledati televiziju, slušati glazbu, dopisivati se s prijateljima te pregledavati društvene mreže (Leung i Lee, 2012). Komunikacija između roditelja i adolescenata često predstavlja izazov, jer se i roditelji i adolescenti moraju prilagoditi većoj zrelosti i autonomiji adolescenta. U adolescentnoj dobi djeca najčešće posjeduju vlastite digitalne uređaje (Van Hook i sur., 2018). Roditelji nad njihovim korištenjem imaju vrlo nisku razinu kontrole, malo nadzora te postavljaju malo pravila. To se uglavnom događa jer roditelji adolescenata nisu dovoljno upoznati s tehnologijom. Često se događa da je adolescent u kući „stručnjak“ za tehnologiju, što roditeljima uskraćuje voditeljsku ulogu. Čak i kada roditelji koriste aplikacije za nadzor koje trebaju filtrirati sadržaje kojima se može pristupiti, adolescenti često pronalaze alternativne načine da pristupe rizičnim sadržajima (Wong, 2010).

Budući da često koriste internet bez nadzora, adolescenti mogu biti izloženi brojnim rizicima, uključujući upoznavanje opasnih ljudi, izloženost neprimjerenim seksualnim sadržajima, krađu identiteta, manipulaciju informacijama te izloženost sadržajima koji šire mržnju. Mladići koji internet koriste bez nadzora roditelja češće su izloženi pornografskim i nasilnim sadržajima, dok su djevojke češće izložene zahtjevima za slanje fotografija, adrese ili drugih osobnih podataka, u usporedbi s adolescentima koji internet koriste pod nadzorom roditelja (Leung i Lee, 2012). Iako neka istraživanja pokazuju da je samokontrola adolescenata nad odabirom internetskih stranica kojima će pristupiti djelotvornija od roditeljske medijacije (Leung i Lee, 2012), roditelji i dalje imaju važnu ulogu u smanjivanju pojave rizičnih ponašanja. Roditeljski nadzor vezan uz aktivnosti na internetu, ali i općenito, negativno je povezan sa sudjelovanjem adolescenta u nasilju putem interneta. Evaluativna medijacija koja uključuje razgovor o korištenju interneta i zajedničko postavljanje pravila pokazala se najkorisnijom u sprječavanju adolescenata da sudjeluju u nasilju putem interneta (Elsaesser i sur., 2017). Budući da evaluativna medijacija potiče kritičko

promišljanje o medijskim sadržajima, adolescenti mogu sami prosuditi je li neki sadržaj primjeren i na taj način samostalno odgovorno koristiti medije (Smetana, 2017).

Tehnologija i roditelji

Odrasli se međusobno razlikuju po načinu na koji vide i koriste tehnologiju. Oni koji imaju pozitivan stav prema digitalnoj tehnologiji češće su i njeni aktivni korisnici. Pokazalo se da odrasle osobe u obiteljima s djecom više koriste informacijsko komunikacijske tehnologije, nego u obiteljima bez djece. Roditelji češće imaju pozitivan stav prema internetu, nego odrasli koji nemaju djecu (Rudi i sur., 2015). Mogućnosti koje nudi digitalna tehnologija pomažu roditeljima u postizanju niza roditeljskih ciljeva. Roditelji koriste internet kao izvor na kojem pronalaze savjete za odgoj djece, kao i neke opće zdravstvene informacije kada su djeca bolesna. Osim informacija koje pronalaze na internetskim stranicama, roditelji međusobno razmjenjuju informacije putem društvenih mreža i pružaju si podršku. Roditelji koriste tehnologiju kako bi naučili o razvoju djece, kako bi potvrdili svoja vlastita uvjerenja te za održavanje odnosa s djecom i širom obitelji (Walker i Rudi, 2014). Tehnologija roditeljima služi kao pomoć u upravljanju obiteljskim životom te u komunikaciji sa svojom djecom. Upotreba tehnologije, posebno mobilnih telefona u svrhu održavanja odnosa s djecom povećava se s dobi djece, kako ona postaju samostalnija i češće odsutna od kuće. Osim toga, tehnologija pomaže roditeljima da međusobno razmjenjuju informacije, dok su oba ili jedan od njih na radnom mjestu i na taj način pridonosi snažnijim odnosima među njima. Takav podržavajući odnos među roditeljima koji uključuje zajedničku brigu za djecu i rješavaju problema ima pozitivne ishode na dječji razvoj (Rudi i sur., 2015).

Tehnologija i obiteljski odnosi

Korištenje digitalne tehnologije aktivnost je koja zahtijeva vrijeme. Ukoliko djeca ili roditelji provode previše vremena koristeći razne uređaje, moguće je da će to smanjiti količinu vremena koje provode zajedno. Količina vremena koju djeca i roditelji provode zajedno preduvjet je njihova kvalitetnog odnosa (Mesch, 2003) i obiteljske kohezije (Rosen, 2007). Kvaliteta socijalnih interakcija između roditelja i djece važan je čimbenik dječjeg kognitivnog, jezičnog i društvenog razvoja (Anderson i Hanson, 2017). Obiteljska kohezija povezana je s boljim školskim uspjehom te manje problema u ponašanju djece (Rosen, 2007). Odnos između roditelja i djece ne ovisi samo o roditeljima, nego i o djeci. Interakcije između roditelja i djece razlikuju se ovisno o spolu djece i roditelja, o dobi djece te o temperamentu djece, ali i roditelja (Cox i Harter, 2003).

Rasprostranjenost digitalne tehnologije izazvala je zabrinutost da bi njeno učestalo korištenje moglo promijeniti kvalitetu obiteljskih odnosa (Mesch, 2003) te na taj način neizravno utjecati na razvoj djece (Anderson i Hanson, 2017).

Potrebno je razlikovati utjecaj korištenja medija na vrijeme koje obitelj provodi zajedno i utjecaj medija na komunikaciju u obitelji (Lee i Chae, 2007). Pokazalo se da korištenje interneta može smanjiti ukupnu količinu vremena provedenog s obitelji. Međutim, vrijeme provedeno na internetu može biti zamjena za pasivno obiteljsko vrijeme, a ne za aktivno, koje uključuje komunikaciju u obitelji. Utjecaj dječje uporabe interneta na obiteljske odnose ovisi o tome koji je njezin cilj. Uporaba interneta u svrhu igranja računalnih igrica smanjuje i aktivno i pasivno vrijeme koje obitelji provode zajedno. Komunikacija na internetu (dopisivanje) smanjuje samo obiteljsku komunikaciju, a ne i ukupno vrijeme provedeno zajedno. Korištenje interneta u obrazovne svrhe ne predstavlja prijetnju kvaliteti obiteljskih odnosa (Lee i Chae, 2007). Dječje korištenje interneta u obrazovne svrhe pozitivno je povezano s percipiranom bliskosti s roditeljima (Mesch, 2003). Budući da je to ponašanje koje roditelji izrazito cijene, kvaliteta odnosa između roditelja i djece raste bez obzira na količinu vremena koju djeca provode na internetu (Mesch, 2003). Informacijsko-komunikacijske tehnologije mogu pridonijeti obiteljskim odnosima jer nude razne mogućnosti za razmjenjivanje informacija i zajedničko provođenje vremena koje povećavaju osjećaj bliskosti. Komunikacija putem interneta nije zamjena za komunikaciju licem u lice, ali podržava i jača već postojeće obiteljske veze (Rudi i sur., 2015).

Prijedlozi za roditelje

U današnjem svijetu nemoguće je izbjeći korištenje tehnologije, zato je važno naučiti oprezno postupati s njenim korištenjem i to znanje prenijeti na djecu. Na taj način moguće je umanjiti rizike koje donosi dječje korištenje medija te maksimizirati prednosti.

Prikladno vrijeme za korištenje tehnologije

Stručnjaci predlažu da se djecu do dvije godine ne izlaže nikakvom obliku tehnologije. Djeci starijoj od dvije godine potrebno je ograničiti vrijeme koje provode pred ekranima i biti ustrajan u provođenju toga ograničenja (Buljan Flander i Brezinščak, 2018). Roditelji često postavljaju ograničenja u vezi korištenja tehnologije, ali nisu dosljedni u njihovu provođenju, što djecu na kraju ostavlja bez ikakvih ograničenja (Rosen, 2007). Preporuka je da se za djecu predškolske dobi vrijeme pred ekranom ograniči na jedan sat dnevno, a za djecu školske dobi na dva sata dnevno (American Academy of Pediatrics, 2019). Pritom uređaji ne bi trebali imati ulogu dadilje, odnosno koristiti se kada je roditeljima potreban mir. Umjesto toga, djecu treba okupirati

drugim kreativnim igračkama poput bojanke i knjiga (Sundus, 2018). Uređaji ne bi trebali biti uključeni onda kada se ne koriste (Buljan Flander i Brezinščak, 2018). Dobro je poticati djecu na igru vani s prijateljima, bratom, sestrom ili kućnim ljubimcima te tako smanjiti količinu vremena koje djeca provode pred ekranom i rizike koji su povezani uz prekomjernu izloženost medijima. Poželjno je osigurati vrijeme koje obitelj provodi zajedno bez tehnologije, na primjer za vrijeme igre ili zajedničkih obroka. Da bi se postigao kvalitetan san, važno je da djeca nisu izložena ekranima neposredno prije spavanja (Zimmerman, 2008). Djeca školske dobi i adolescenti trebaju obaviti obaveze poput domaće zadaće i njihovih kućnih poslova prije nego se krenu zabavljati digitalnim uređajima. Dobro je postaviti ograničenja vremena korištenja uređaja, na način da uređaje ne koriste dugi vremenski period u komadu, već u više navrata. Na primjer, mogu koristiti uređaje jedan sat, zatim sat vremena provesti u nekoj drugoj aktivnosti koja ne uključuje tehnologiju te nakon toga mogu provesti još jedan sat koristeći digitalne uređaje. Roditelji djecu mogu nagraditi dodatnim vremenom koje smiju provesti koristeći tehnologiju kada pokazuju poželjna ponašanja (Rosen, 2007).

Prikladan medijski sadržaj

Trebalo bi izbjegavati izlaganje djece sadržajima koji nisu primjereni njihovoj dobi i koje djeca ne mogu razumjeti te koje uključuje agresivne, seksualne i zastrašujuće scene zbog negativnog utjecaja kojeg oni mogu imati na djecu. Umjesto toga, dobro je odabrati edukativne sadržaje ili one koji promiču poželjne vrijednosti i ponašanja (American Academy of Pediatrics, 2019). Dobro je poticati konstruktivnu upotrebu medija korištenjem raznih edukativnih sadržaja i aplikacija koje su prilagođene djeci određene dobi (Buljan Flander i Brezinščak, 2018). Potrebno je ograničiti izloženost djece marketinškim sadržajima, s obzirom na to da ih djeca ne mogu razumjeti, a lako im podliježu. Stoga je važno da su roditelji prisutni kada djeca koriste digitalne medije, kako bi ih na vrijeme mogli upozoriti na rizične sadržaje i pravilno usmjeriti njihovo ponašanje (Buljan Flander i Brezinščak, 2018). Osim zajedničkog korištenja medija, poželjno je da roditelji primjene strategije aktivne medijacije i raspravljaju s djecom o sadržajima koji se gledaju (American Academy of Pediatrics, 2019) Roditelji trebaju usmjeriti djecu i adolescente da prilikom pretraživanja interneta koriste relevantne i provjerene izvore (Rosen, 2007). Potrebno je upozoriti djecu da sve što rade na internetu ostaje zapamćeno i da svakim njegovim korištenjem stvaraju svoj „digitalni otisak“. Djeca ne bi trebala otvarati svoje račune na društvenim mrežama prije adolescencije (American Academy of Pediatrics, 2019). Na kraju, roditelji su model svojoj djeci i ona ih oponašaju, stoga je važno da roditelji obrate pozornost na svoje vlastite navike u vezi korištenja tehnologije i da budu dobar primjer svojoj djeci (Buljan Flander i Brezinščak, 2018).

Zaključak

Cilj ovoga rada bio je opisati ulogu koju tehnologija ima u životima suvremenih roditelja. Roditeljska uloga oduvijek se smatrala jednom od najzahtjevnijih uloga koju čovjek može imati. Ipak, suvremeni se roditelji susreću s novim izazovima koje donosi sve veća rasprostranjenost tehnologije. Njihov je zadatak naučiti djecu kako savjesno i odgovorno koristiti tehnologiju. Na taj način mogu iskoristiti njezine prednosti i smanjiti rizike.

U radu je zaključeno da roditeljima u dječjem korištenju tehnologije mogu pomoći različite strategije roditeljske medijacije koje se razlikuju po primjeni i učinkovitosti. Široka rasprostranjenost tehnologije može imati utjecaj na obiteljske odnose, u pozitivnom i negativnom kontekstu, ovisno o načinu na koji se koristi. Budući da odgovorno korištenje tehnologije za djecu može imati brojne prednosti, važno je da djeca usvoje pravila i vrijednosti koje im prenose roditelji. Na taj način smanjit će se vjerojatnost rizičnih ponašanja u kontekstu tehnologije te će se djeca samovoljno ponašati odgovorno.

Tehnologija napreduje iz godine i godinu te se roditelji i djeca neprestano susreću s novim uređajima i novim sadržajima. Nova istraživanja o roditeljskim stilovima u kontekstu tehnologije i roditeljskim strategijama medijacije doprinijela bi razumijevanju ove teme, kojoj trenutno nedostaje više literature za bolje shvaćanje.

Literatura

- American Academy of Pediatrics (2019). How to Make a Family Media Use Plan. Pristupljeno 12.8. 2020. <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/How-to-Make-a-Family-Media-Use-Plan.aspx>
- Anderson, D. R. i Hanson, K. G. (2017). Screen media and parent–child interactions. U R. Barr i D. N. Linebarger (Ur.), *Media exposure during infancy and early childhood* (str. 173-194). Springer.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New directions for child and adolescent development*, 108, 61-69. <https://doi.org/10.1002/cd.128>
- Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Naklada Slap.
- Bigner, J.J. i Gerhardt, C. (2014). *Parent-Child Relations* (9. izdanje). Pearson.
- Bjorklund, D. F., Younger, J. L. i Pellegrini, A. D. (2002). The evolution of parenting and evolutionary approaches to childrearing. U J. L. Younger (Ur.), *Handbook of Parenting*, (str.3-30). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bornstein, M. H. (2002). *Handbook of parenting: Practical issues in parenting*, 5. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Buljan Flander G. i Brezinščak, T. (2018). Živjeti zajedno u svijetu koji ne poznajemo: Roditeljstvo i odrastanje uz suvremene tehnologije u predškolskoj dobi. U T. Zaninović i R. Tanay, (Ur.), *Sretna djeca: Umjetnost igra, mašta, spoznaja, vježba i terapija* (str. 8-20). Udruga hrvatskih učitelja likovne kulture.
- Chaudron, S., Beutel, M.E., Černikova, M., Donoso Navarette, V., Dreier, M., Fletcher-Watson, B., Heikkilä, A.-S., Kontriková, V., Korkeamäki, R.-L., Livingstone, S., Marsh, J., Mascheroni, G., Micheli, M., Milesi, D., Müller, K.W., Myllylä-Nygård, T., Niska, M., Olkina, O., Ottovordemgentschenfelde,(...) i Wölfling, K. (2015). Young children (0–8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries. *Publications Office of the European Union*, 11-18.
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication theory*, 21(4), 323-343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Cox, M. J. i Harter, K. S. M. (2003). Parent – Child Relationships. U Bornstein, M. H., Davidson, L., Corey, L. M. K. i Moore, K. A. (Ur.), *Well – being: positive development across the life course* (str. 191-204). Lawrence Erlbaum Associates Publishers

- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2002.) Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing-tehnička knjiga.
- De Lima, L. i Castronuevo, E. (2016). Perception of parents on children's use of gadgets. *The Bedan Journal of Psychology*, 2, 26-34.
- Elsaesser, C., Russell, B., Ohannessian, C. M. i Patton, D. (2017). Parenting in a digital age: A review of parents' role in preventing adolescent cyberbullying. *Aggression and violent behavior*, 35, 62-72. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.06.004>
- Eastin, M. S., Greenberg, B. S. i Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of communication*, 56(3), 486-504. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00297.x>
- Fadzil, N. M., Abdullah, M. Y. i Salleh, M. A. M. (2016). The level of tolerance sanctioning children using gadgets by parents lead to nomophobia: early age gadgets exposure. *International Journal of Arts & Sciences*, 9(2), 615-622.
- Gani, S. A. (2017). Parenting digital natives: Cognitive, emotional, and social developmental challenges. *International Conference on Education (ICE2) 2018: Education and Innovation in Science in the Digital Era*, 870-880.
- Ihmeideh, F. M. i Shawareb, A. A. (2014). The association between Internet parenting styles and children's use of the Internet at home. *Journal of Research in Childhood Education*, 28(4), 411-425. <https://doi.org/10.1080/02568543.2014.944723>
- Johnson, G. (2011). Self-esteem and use of the Internet among young school-age children. *International Journal of Psychological Studies*, 3(2), 48-53. <http://hdl.handle.net/20.500.11937/32131>
- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu*. Naklada Slap.
- Kuterovac-Jagodić, G. i Keresteš, G. (1997). Perception of parental acceptance-rejection and some personality variables in young adults. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 6(4-5), 477-491.
- Lee, S. J. i Chae, Y. G. (2007). Children's Internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *Cyberpsychology & behavior*, 10(5), 640-644. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9975>

- Leung, L. i Lee, P. S. (2012). The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New media & society*, 14(1), 117-136.
<https://doi.org/10.1177/1461444811410406>
- Livingstone, S. i Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52(4), 581-599.
<https://doi.org/10.1080/08838150802437396>
- Lou, S. J., Shih, R. C., Liu, H. T., Guo, Y. C. i Tseng, K. H. (2010). The Influences of the Sixth Graders' Parents' Internet Literacy and Parenting Style on Internet Parenting. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 9(4), 173-184.
- Mesch, G. S. (2003). The family and the Internet: The Israeli case. *Social Science Quarterly*, 84(4), 1038-1050. <https://doi.org/10.1046/j.0038-4941.2003.08404016.x>
- Nathanson, A. I., Eveland, W. P., Park, H. S. i Paul, B. (2002). Perceived media influence and efficacy as predictors of caregivers' protective behaviors. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46, 385–410. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4603_5
- Nikken, P. i Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of child and family studies*, 24(11), 3423-3435.
<https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>
- Oden, M.S. (2019). *Parenting Styles and Children's Usage of the Internet in the Digital Age*. Walden University.
- Özgür, H. (2016). The relationship between Internet parenting styles and Internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.081>
- Rosen, L. D. (2007). Me, MySpace, and I: Parenting the net generation. *St. Martin's Press*, 173-193.
- Rudi, J., Dworkin, J., Walker, S. i Doty, J. (2015). Parents' use of information and communications technologies for family communication: differences by age of children. *Information, Communication & Society*, 18(1), 78-93.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.934390>
- Samuel, A. (2016). Parents: Reject technology shame. *The Atlantic*. Pristupljeno 24.8.2020.
<https://www.theatlantic.com/technology/archive/2015/11/why-parents-shouldnt-feel-technology-shame/414163/>

- Smetana, J. G. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current opinion in Psychology*, 15, 19-25. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.012>
- Sundus, M. (2018). The impact of using gadgets on children. *Journal of depression and anxiety*, 7(1), 1-3.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B. i Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.02.009>
- Van Hook, J., McHale, S. M. i King, V. (2018). *Families and Technology*. Springer International Publishing.
- Walker, S. K. i Rudi, J. H. (2014). Parenting across the social ecology facilitated by information and communications technology: Implications for research and educational design. *Journal of Human Sciences and Extension*, 2(2), 15-32.
- Wong, Y. C. (2010). Cyber-parenting: Internet benefits, risks and parenting issues. *Journal of Technology in Human Services*, 28(4), 252-273. <https://doi.org/10.1080/15228835.2011.562629>
- Wu, C. S. T., Fowler, C., Lam, W. Y. Y., Wong, H. T., Wong, C. H. M. i Loke, A. Y. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. *Italian journal of pediatrics*, 40(1), 44. <https://doi.org/10.1186/1824-7288-40-44>
- Zimmerman, F. J. (2008). Children's Media Use and Sleep Problems: Issues and Unanswered Questions. Research Brief. *Henry J. Kaiser Family Foundation* (1-8).